

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 20/2019. (VI. 26.) AB HATÁROZATA

a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény megismételt eljárásra irányadó szabályaival kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról, valamint a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 631. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény megismételt eljárásra irányadó szabályaiban nem szabályozta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeknek megfelelően a bűnügyi költség viselését.

Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2019. szeptember hó 30. napjáig tegyen eleget.

2. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 631. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Nyíregyházi Törvényszék bírója (a továbbiakban: indítványozó) az előtte 3.Bf.372/2018. szám alatt folyamatban lévő eljárást felfüggesztette, és egyidejűleg az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 631. §-át érintően.
- [2] Az indítványozó az ügy alkotmányossági kérdéseinek megítéléséhez az eljárás előzményeit érintően a következőket emelte ki. Az indítvány alapjául szolgáló büntetőeljárás több terhelt ellen közokirat-hamisítás büntette miatt van folyamatban. A Nyíregyházi Járásbíróság 2017. január 18-án hozott 32.B.1618/2014/71. számú ítéletével az ügy II. rendű vádlottját bűnösnek mondta ki 14 rendbeli közokirat-hamisítás büntetében. A fellebbezés folytán eljáró Nyíregyházi Törvényszék 2017. október 26-án hozott 3.Bf.272/2017/7. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét a II. rendű és a VII. rendű vádlottakkal szemben – az ügyeknek az együttes elbírálás objektív akadályának hiányában történt elkülönítése, és emiatt a tényállás részbeni megalapozatlansága miatt – hatályon kívül helyezte és a járásbíróságot új eljárásra utasította. A megismételt eljárás eredményeként a Nyíregyházi Járásbíróság 2018. március 12-én 18.B.1693/2017/6. számon hozott ítéletet, amelyben a II. rendű vádlott bűnösségét 14 rendbeli közokirat-hamisítás büntetében állapította meg. A járásbíróság az ítéletben a II. rendű terheltet 34 050 forint bűnügyi költség viselésére kötelezte, míg a megismételt eljárásban felmerült további 19 050 forintról akként rendelkezett, hogy azt az állam viseli. A járásbíróság ezen rendelkezése

a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 403. § (5) bekezdésén alapult. Az elsőfokú ítélet ellen a II. rendű terelt és védője jelentett be fellebbezést a büntetés enyhítése céljából. Az indítvány előterjesztésekor ezen fellebbezés alapján volt folyamatban másodfokú eljárás.

- [3] Az indítványozó bírójának megjegyzése szerint az alapeljárásban a járásbíró a II. rendű vádlott kérelmére a régi Be. 242. § (2) bekezdése alapján védőt rendelt ki, akinek a részvétele az eljárásban azt követően kötelező. Ezen a körülményen az időközben hatályba lépett Be. sem változtatott. A védő így a folyamatban lévő másodfokú eljárásban is részt vesz, és a megjelenésével összefüggésben bűnügyi költség merül fel. Ezen költség viseléséről az egyéb bűnügyi költséggel együtt az eljáró másodfokú bíróságnak ügydöntő határozatában a Be. szabályai alapján kell majd rendelkeznie. Az indítványozó bírójának szerint ugyanakkor az ennek során alkalmazandó Be. 631. §-a több okból is ellentétes az Alaptörvénnyel.
- [4] Az indítványozó a kifogásolt jogszabályi rendelkezéssel összefüggésben fontosnak tartotta megjegyezni, hogy a jogalkotó a Be. szerkesztésekor a Rész, Fejezet, Cím struktúrát követte. Így az egyes részekben belüli fejezetek szabályai – eltérő rendelkezés hiányában – az adott fejezet keretei között irányadók.
- [5] Az indítványozó megállapítása szerint a Be. támadott 631. §-a a törvény LXXXVIII. Fejezetében (A harmadfokú bíróság határozatai) található. Ennek a fejezetnek következetes szabályozás esetén a Tizenhatodik Részben (A harmadfokú bírósági eljárás) „szabályozott joganyaghoz tartozó fejezetnek kellene lennie” (indítvány 2. oldal). Ezzel szemben ugyanakkor az indítványozó tényként állapította meg, hogy a Be. LXXXVIII. Fejezetén belül található a Tizenhetedik és a Tizennyolcadik Rész is. Ezzel a jogalkotó felülírta saját törvényszerkesztési koncepcióját, aminek következtében a Be. 631. §-a jogalkalmazói szempontból értelmezhetetlenné vált.
- [6] Az indítványozó értelmezése szerint a Be. 631. §-ának nyelvtani értelmezése és alkalmazása azzal a következménnyel jár, hogy egy esetleges harmadfokú eljárásban felmerült bűnügyi költséget – ellentétesen a Be. 613. § (1) bekezdésével és 574. § (1) bekezdésével – minden esetben az államnak kellene viselni. A jogszabályon belül ezért a bűnügyi költségre vonatkozó, jelzett jogszabályi rendelkezések között normakollízió áll fenn, és az ellentmondás rendszertani értelmezéssel sem feloldható. Amennyiben pedig a rendelkezések közötti ellentmondás feloldására bírói jogértelmezéssel sincs lehetőség, helye lehet az alaptörvény-ellenesség megállapításának.
- [7] Az indítványozó által felhívott jogszabályi rendelkezések: Be. LXXX. FEJEZET Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatai: „574. § (1) A bíróság a vádlottat a 145. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja.” és Be. LXXXIV. Fejezet A másodfokú bíróság határozatai: „613. § (1) A másodfokú bíróság a határozatában megállapítja a másodfokú bírósági eljárásban felmerült bűnügyi költséget, és szükség esetén rendelkezik annak viseléséről.”
- [8] Az indítványozó alkotmányossági aggályai keretében, az Alkotmánybíróság több határozatára hivatkozással kifejtette, hogy a Be. 631. §-a a LXXXVIII. Fejezet kontextusában nem felel meg a jogbiztonságból fakadó kritériumoknak, mivel nem hordoz egyértelmű és világos normatartalmat. Úgy vélte az indítványozó, hogy nem lehetséges a Be. 631. §-ának olyan értelmezése, amely megfelel az Alaptörvényben jogállamiságnak rögzített alkotmányos értékeknek.
- [9] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésére hivatkozással az indítványozó kifejtette, hogy a tisztességes eljárás-hoz való jog érvényesülését a Be. 631. §-a legfeljebb a hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés elbírálását érintően tudja biztosítani. Ezt az értelmezést ugyanakkor nem tartotta összhangban állónak a régi Be. 403. § (5) bekezdésével és a Be. preambulumban megnyilvánuló jogalkotói szándékkal.
- [10] Az indítványozó szerint a fentiek alapján kétségtelenül megállapítható, hogy a Be. 631. §-a többféle értelmezést tesz lehetővé, amelyek egymással ellentétesek, továbbá amelyek közül egyik sem tekinthető az Alaptörvénnyel összhangban állónak, így a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenes. Az alkotmányossági probléma jelentőségét megítélése szerint növeli, hogy az Alaptörvény 2019. január 1. napjától hatályos módosítása értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét azok céljával is összhangban kötelesek értelmezni.
- [11] Az indítványozó bírójának az indítványban tehát a fentiekre figyelemmel annak megállapítását kérte, hogy az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó Be. 631. §-a alaptörvény-ellenes. Álláspontja szerint ugyanis a Be. hivatkozott rendelkezése nem tesz eleget az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeknek.
- [12] 2. Az előadó alkotmánybíró az indítvány kiegészítésére hívta fel az indítványozót abban a tekintetben, hogy igazolja: a támadott jogszabályi rendelkezést az előtte folyamatban lévő eljárásban alkalmaznia kell.
- [13] Az indítvány-kiegészítés lényege akként foglalható össze, hogy a Be. nem tartalmaz olyan rendelkezést, amelynek alkalmazásával a megismételt eljárásban felmerült bűnügyi költség viseléséről az indítványozó bíróság

- rendelkezhetne. A bűnügyi költség viselésére irányadó szabályok köréből ugyanis a konkrét esetben nincs helye a Be. 631. §-a, a Be. 633. § (1) bekezdése és a Be. 635. § (1) bekezdése felhívásának, mert azok egyaránt valamely más eljárási szakaszban irányadóak. Így az indítványozó bíróságnak a megismételt másodfokú eljárásban a Be. Tizenötödik Részében, a másodfokú eljárás általános szabályai között rögzített rendelkezést, a Be. 613. §-át kell alkalmaznia. Annak előírásai értelmében pedig a védelmi fellebbezés eredménytelensége esetén a bíróságnak köteleznie kell a vádlottat a bűnügyi költség megfizetésére, tekintet nélkül arra, hogy a megismételt eljárás folytatása az elsőfokú bíróság által elkövetett eljárási szabályszegés következtében vált szükségessé.
- [14] A Be. 589. §-a értelmében továbbá a másodfokú bírósági eljárásra irányadó Tizenötödik Részben nem szabályozott kérdésekben a bíróságnak a Tizenegyedik (A bírósági eljárás általános szabályai), valamint Tizenharmadik-Tizenegyedik Részben (A tárgyalás előkészítése, Az elsőfokú bírósági tárgyalás) megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni. Így tehát a bűnügyi költség viselésére a Be. 613. §-ában nem szabályozott kérdésekben a Be. 574. § (1) bekezdése az irányadó. A rendelkezés értelmében a bíróság a vádlottat a 145. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja.
- [15] Nincs lehetősége a konkrét esetben a bíróságnak arra sem, hogy a Be. 574. § (3) bekezdése alapján rendelkezzen a bűnügyi költség viseléséről, mivel a fellebbezés folytán szükségképpen felmerülő bűnügyi költség viselése kérdésében kell állást foglalnia.
- [16] Az indítványozó kifejtette, hogy a Be. 574. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének a kezdeményezésére nem látott indokot. Úgy ítélte meg ugyanakkor, hogy a Be. 631. §-a alaptörvény-ellenességének a megállapítását megalapozza az a körülmény, hogy annak több olyan lehetséges értelmezése van, amely megfelel az Alaptörvény 28. cikkének. A többféle bírói jogértelmezés pedig megítélése szerint szükségképpen sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését.

II.

- [17] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:
- [18] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

- [19] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„631. § Az e Fejezet szerinti eljárás során felmerült bűnügyi költséget az állam viseli.”

III.

- [20] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a hatáskörébe tartozó ügyeket az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének a)–g) pontjai sorolják fel. Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének megfelelően – az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként alkotmányos kötelezettségeit hatáskörei gyakorlása folytán teljesíti {3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [7]}. Ennek során nemcsak az eljárásait kezdeményező indítványok jogalapját köteles vizsgálni, de nem mellőzheti annak vizsgálatát sem, hogy az egyes indítványok formája és tartalma megfelel-e az Alaptörvényben szabályozott típuskényszernek, továbbá a törvényi feltételeknek {3058/2015. (III. 1.) AB végzés, Indokolás [9]}.
- [21] Az Alkotmánybíróság ezért elsőként azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban, továbbá az 52. § (4)–(6) bekezdéseiben foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek.

- [22] 2. Az adott eljárásban az indítványozó az Abtv. 25. § (1) bekezdésére alapította a kérelmét, amely a Be. 631. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányult. Az Alkotmánybíróság erre is figyelemmel vizsgálta, hogy az indítvány a határozott kérelem feltételeinek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pont] megfelel-e.
- [23] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítványozó előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálendő törvényi (Be. 631. §) rendelkezést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont], és az Alaptörvény [B] cikk (1) bekezdés, XXIV. cikk (1) bekezdését] sérülni vélt rendelkezéseit.
- [24] 3. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3242/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [4]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege
- [25] Az Alkotmánybíróság a 3193/2014. (VII. 15.) AB végzésben ezzel összefüggésben az alábbiakat rögzítette. „Az Abtv. nem teszi lehetővé a bíró számára, hogy utólagos absztrakt normakontrollt kezdeményezzen, a bírói kezdeményezés nem *actio popularis*, hanem az egyedi – konkrét – normakontroll eljárás egyik fajtája”, amellyel a bíró az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott esetben élhet (Indokolás [5]). Az eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, melyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell. „Ebből következően alapvető feltétel a támadott norma és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés. Amennyiben a bírói kezdeményezés olyan jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést támad meg az Alkotmánybíróság előtt, mely az előtte folyamatban lévő (az Alkotmánybírósághoz fordulás miatt felfüggesztésre került) üggyel nem áll összefüggésben, annak elbírálása során nyilvánvalóan nem kerül alkalmazásra, akkor érdemi alkotmányossági vizsgálatnak nincs helye” (Indokolás [5]).
- [26] Ezen felül rögzítette az Alkotmánybíróság azt a követelményt is, hogy az alkalmazandó jog megállapítása a rendes bíróság – a konkrét perben eljáró bíró – hatásköre, az Alkotmánybíróság általában tartózkodik attól, hogy e mérlegelésbe beavatkozzon. A bíró feladata és hatásköre ugyanis eldönteni, hogy mely jogszabályok és konkrét jogszabályi rendelkezések alapján, illetve alkalmazásával dönt a benyújtott kereset (előterjesztett vád) tárgyában {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]; 3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [29]; 3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}.
- [27] Ugyanakkor az Alkotmánybíróságnak alkotmányos funkciójával összefüggésben az Alaptörvényből és az Abtv.-ből fakadó kötelessége, hogy a bírói kezdeményezés törvényi feltételeinek a fennállását megvizsgálja, s azok nyilvánvaló hiánya esetében a kezdeményezést visszautasítsa” {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az alkalmazandó jog megjelölését ezért az Alkotmánybíróság csak abban az esetben vizsgálhatja felül, ha nyilvánvaló, hogy a megjelölt jogszabályt az indítványra okot adó esetben biztosan nem kell alkalmazni {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]}.
- [28] Az Alkotmánybíróság a Be. szabályozási rendszerét áttekintve megállapította, hogy a Be. 631. §-a a törvény Tizenhetedik Részében, A másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálására irányadó szabályok között található. A Tizenhetedik Rész a jogalkotó nem tagolta további szerkezeti elemekre: az sem Fejezetet, sem Címet nem tartalmaz. Ennek ellenére a Be. 631. §-a az eljárás során felmerült bűnügyi költség állam általi viseléséről az „e Fejezet” szerinti eljárásokra irányadóan rendelkezik. Megállapította továbbá az Alkotmánybíróság azt is, hogy a támadott rendelkezést közvetlenül követő és a megismételt eljárásra irányadó, a Be. 632.–636. §-ai (Tizennyolcadik rész) nem tartalmaznak a bűnügyi költség viselésére irányadó semmilyen szabályt.
- [29] Az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat feltételei kapcsán megállapította, hogy az indítvánnyal támadott jogszabályi rendelkezés alkalmazása a konkrét ügy elbírálásakor, a bűnügyi költség megállapításához szükséges büntetőeljárás rendelkezések egybevetett értelmezése során nem mellőzhető.

- [30] 4. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ennek a feltételnek az indítvány szintén megfelel, mivel az indítványozó az Alkotmánybíróság gyakorlatában kialakított követelményeknek megfelelő indokolást adott elő az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, valamint a XXIV. cikk (1) bekezdése vonatkozásában.
- [31] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésével összefüggésben ennek ellenére nem volt helye az érdemi vizsgálat lefolytatásának. Az utalt alaptörvényi rendelkezés ugyanis a közigazgatási hatósági eljárás vonatkozásában fogalmazza meg a tisztességes eljárás követelményét, így az indítvány alapjául szolgáló bírósági eljárás és ezen alaptörvényi rendelkezés között nincs összefüggés. Az indítvány ezen elemét ezért az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálta.
- [32] Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont]. Az indítvány az Abtv. 41. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a Be. 631. § alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányul.
- [33] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a Be. 631. §-a alkotmányossági vizsgálatát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján folytatta le.

IV.

- [34] Az indítvány nem megalapozott.
- [35] 1. Az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálata a bírói kezdeményezés azon állításán alapul, amely szerint a Be. támadott 631. §-a ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével. A kapcsolódó jogszabályi környezetet érintően kifejtette továbbá az indítványozó, hogy az előtte folyamatban lévő eljárásban a Be. Tizenötödik Részében, a másodfokú eljárás általános szabályai között rögzített rendelkezések közül a Be. 589. §-át és a Be. 613. §-át is alkalmaznia kell. A Be. 613. §-a a bűnügyi költség viseléséről rendelkezik a másodfokú eljárásban. A Be. 589. §-a értelmében a Be. 613. §-ában nem szabályozott kérdésekben a Be. 574–578. §-ai az irányadók, amelyek a bűnügyi költség viselését az elsőfokú eljárásra irányadóan szabályozzák. A Be. 574. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a vádlottat a 145. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja.
- [36] A támadott és azzal összefüggésben felhívott jogszabályi rendelkezések alkalmazása következtében a bíróságnak a megismételt másodfokú eljárásban a vádlottat kell köteleznie a bűnügyi költség megfizetésére, amennyiben a felelősségét megállapítják. A költségek, vagy egy részük a megfizetése alól a bíróság a terheltet legfeljebb méltányosságból mentesítheti. Az indítványozó kifogása szerint a szabályozás következtében a bűnügyi költség viselésének a meghatározásakor a bíróság nem lehet tekintettel arra, hogy a megismételt eljárás folytatása az alapeljárásban a bíróság által elkövetett eljárási szabályszegés miatt vált szükségessé. Ennek következtében pedig a szabályozás ellentétes a jogbiztonságból levezethető azon elvárással, hogy a bíróság a terheltet mentesse azon bűnügyi költség viselése alól, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni.
- [37] 2. A jogállamiság – és azon belül a jogbiztonság – követelményeinek a teljesülését az Alkotmánybíróság különös gonddal vizsgálja az állami erőszak legális alkalmazásának területén, vagyis a büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben.
- [38] A büntető igazságszolgáltatást érintő alkotmánybírósági döntések [így többek között: 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77.; [...] 20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202.] elvi alapja, hogy demokratikus jogállamban a büntetőhatalom az állam – alkotmányosan korlátozott – közhatalmi jogosítványa a bűncselekmény elkövetőinek felelősségre vonására. „Az alkotmányos alapjogok és alkotmányos védelmet élvező szabadságok miatt a közhatalom csak alkotmányos felhatalmazással és alkotmányos indokkal avatkozhat be az egyén jogaiba és szabadságába” [lásd: 3116/2016. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [25]].
- [39] Az Alkotmánybíróság több határozatában hangsúlyozta, hogy a büntető hatalom gyakorlása, a büntetőjogi felelősségre vonás az állam alkotmányos kötelezettsége [715/D/1994. AB határozat, ABH 1997, 584, 588.; 5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75, 83.] „Ebben a büntetőjogi rendszerben a bűncselekmények a társadalom jogi rendjének sérelmeként szerepelnek és a büntetés jogát az állam gyakorolja. A bűncselekmények ténylegesen okozhatnak magánsérelmet, azonban a társadalom, a jogrend megsértéseként való értékelésük vezetett

- az állam büntető hatalmához, az állami büntetőmonopóliumhoz” [40/1993. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1993, 288, 289.].
- [40] Az állam büntetőigényét az igazságszolgáltatás szervei az egyes esetekben a büntetőeljárás keretei között érvényesítik. A fentiek értelmében az állam nem csupán jogosult, de köteles is gondoskodni arról, hogy a büntetőigény érvényesítése érdekében a büntetőeljárás meginduljon, illetve az eljárást a hatóságok lefolytassák. A jogalkotó és a jogalkalmazó közös felelőssége, hogy erre az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban kerüljön sor.
- [41] Az Alkotmánybíróság több határozatában következetesen képviselte azt az álláspontot, hogy a jogállamban a bűnüldözésnek szigorú anyagi jogi és eljárási jogi korlátok között kell folynia, a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát azonban az állam viseli. Ez a kockázatelosztás az ártatlanság védelmének alkotmányos garanciája [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 70.; 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [58]].
- [42] Az Alkotmánybíróság értelmezésében a bizonyítás sikertelensége éppúgy az állam kockázati körébe tartozik, mint az eljárás során elkövetett hibák, sőt – eltérő törvényi rendelkezés hiányában – az eljárást akadályozó bármely körülmény is, amely folytán a büntetőeljárás ideális célja, az igazságos és célját betöltő büntetés kiszabása nem teljesülhetett [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 70.; 1239/B/2008. AB határozat, ABH 2010, 1923, 1926.]. Sem a büntetőpolitika változása, sem az eljáró hatóságok mulasztása vagy hibája nem eshet az elkövető terhére [11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 88.; 24/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [46]].
- [43] Nem hárítható az elkövetőre annak terhe, hogy az állam mulasztása miatt a büntetőeljárás ideális célja, az igazságos és rendeltetését betöltő büntetés kiszabása nem teljesülhet. Ennek az alkotmányos teherelosztásnak a szempontjából közömbös, hogy az állam rosszul vagy egyáltalán nem érvényesítette a büntető igényét, és közömbös az is, hogy milyen okból [11/1992. (III. 5.) AB határozat ABH 1992, 77, 92.; 62/2006. (XI. 23.) AB határozat, ABH 2006, 697, 706.].
- [44] Az Alkotmánybíróság értelmezésében a jogállam értékrendje szerint a bűnüldözés sikertelenségének az állam oldalán jelentkező kockázata – egyebek mellett – az eljárás során a hatóságok részéről akár szándékosan, akár véletlenül elkövetett hibák következményeinek a terhelte történő áthárítása kizártságát jelenti [286/B/1995. AB határozat, ABH 2001, 795.; részletesen: 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77.].
- [45] Ezen követelmények ismeretében meghatározó kérdés, hogy összhangban áll-e az Alaptörvény rendelkezéseivel az a szabályozás, amely a megismételt másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség azon részének a viselésére is a terhelte kötelezi, amely az eljárás megelőző szakaszában történt eljárási szabálysértések következtében áll elő. Ennek megállapításához az Alkotmánybíróság áttekintette a régi és a hatályos büntetőeljárási törvény releváns rendelkezéseit is.
- [46] 3.1. A régi Be. 403. § (5) bekezdése alapján a vádlott nem volt kötelezhető annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismételni. A megismételt eljárásban tehát eltérő szabályok érvényesültek a bűnügyi költség viselésére: ha olyan ismételt bűnügyi költség merült fel, amelynek oka, hogy az eljárást meg kellett ismételni, ennek megfizetésére a vádlott nem volt kötelezhető. Ezeket a költségeket az államnak kellett viselnie. A szabály alkalmazása ugyanakkor nem eredményezte azt, hogy a megismételt eljárás során például az eredeti elsőfokú eljárásban indokolatlanul elmaradt bizonyítási eszközök beszerzése, így a kiegészítő szakértői vélemények elkészítésének költségeit nem lehetett a terhelte terhelni. A mentesülés kizárólag a szó szoros értelmében az eljárás megisméltlése miatt – például a kirendelt védő vagy tanú ismételt megjelenésével összefüggésben – keletkezett költségek vonatkozásában volt irányadó.
- [47] A jogszabályhely jogalkotói indokolása nem adott magyarázatot a szabályozás módjára. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a jogalkotó ilyen módon kívánta mentesíteni a terhelte az adott eljárásban megvalósult szabálysértések következményeinek a viselése alól. A bíróság ügydöntő határozatának a hatályon kívül helyezésére és azzal együtt új eljárás lefolytatására ugyanis minden esetben – tehát másodfokú és harmadfokú eljárásban egyaránt – valamely szabálysértés szolgáltatott alapot. Az irányadó rendelkezések értelmében ez lehetett: eljárási szabálysértés, ki nem küszöbölhető megalapozatlanság, vagy törvényi előfeltételek hiánya (lásd: régi Be. 375–376. §, 351–352. §, Be. 399. §).
- [48] A régi Be.-vel tartalmilag egyezően szabályozza a hatályon kívül helyezést és az új eljárásra utasítást a hatályos Be. is (lásd: régi Be. 608–610. §, 625. §).

- [49] Az Alkotmánybíróság a szabályozás áttekintése eredményeként megállapította, hogy a büntetőeljárások megismétlésének az oka valamennyi esetben a törvényi előírások megsértése. A törvényi előírások betartását a büntetőeljárásban részt vevő hatóságoknak, bíróságoknak kell felügyelni. Ilyen módon szabályszegés kizárólag valamely hatóság mulasztásának vagy hibájának lehet az eredménye.
- [50] A hatóságok, bíróságok mulasztásának vagy a hatóságok, bíróságok által elkövetet hibának a következményeit, vagyis az eljárás megismétlését az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelmények értelmében nem lehet a terheltre róni. A bűnüldözés sikertelenségének a kockázatát – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében – ugyanis az állam viseli. Az eljárás során a hatóságok részéről akár szándékosan, akár véletlenül elkövetett hibák ilyen kockázati tényezőnek minősülnek. A jogállam értékrendje szerint ezen kockázati tényezők következményeinek a terheltre történő áthárítása kizárt. Ezért függetlenül attól, hogy a büntetőeljárás befejezésekor a terhelt felelősségét megállapítják vagy nem, az eljárás szükséges megismétléséből fakadó költségeket az államnak és sosem a terheltnek kell viselni.
- [51] 3.2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett követelmény érvényesülését vizsgálta meg a hatályos jogszabályi környezetben.
- [52] Megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a Be. támadott 631. §-a csak egyetlen eljárási szakaszban alkalmazható, akkor, ha az arra jogosultak a másodfokú vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése ellen fellebbezéssel éltek és annak elbírálására sor kerül. Ennek ellenére a Be. megismételt eljárásokban irányadó szabályai (Be. 632–636. §) nem tartalmazzak kifejezett rendelkezéseket a bűnügyi költség viselésére. Ennek következtében, valamint a Be. utaló rendelkezései értelmében a megismételt eljárásokban, az elsőfokú és a másodfokú eljárásban irányadó általános szabályok alkalmazandók az alábbiak szerint.
- [53] A Be. a Tizenötödik Részében rögzíti a másodfokú eljárás általános szabályait. Ezek közül a Be. 613. §-a rendelkezik a bűnügyi költség viseléséről a másodfokú eljárásban. A másodfokú eljárásban általánosan irányadó Be. 589. §-a értelmében továbbá a Be. 613. §-ában nem szabályozott kérdésekben a Tizenegyedik, valamint Tizenharmadik-Tizennegyedik Részben megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni. Ezen szabályok köréből a Be. 574–578. §-ok szabályozzák a bűnügyi költség viselését az elsőfokú eljárásra irányadóan, így az utaló szabály következtében megismételt eljárásban is ezek alkalmazandók. A Be. 574. § (1) bekezdése értelmében továbbá a bíróság a vádlottat a 145. § (1) bekezdésében meghatározott bűnügyi költség viselésére kötelezi, ha őt bűnösnek mondja ki vagy szabálysértés elkövetéséért a felelősségét megállapítja.
- [54] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság élt az Alaptörvény 24. cikk (4) bekezdésében biztosított felhatalmazással, és a felülvizsgálni kért jogszabályi rendelkezéssel, a Be. 631. §-ával fennálló szoros tartalmi összefüggés miatt bevonta az alkotmányossági vizsgálatba a Be.-nek a bűnügyi költség viselését szabályozó egyéb rendelkezéseit is. A Be. utaló szabályrendszere következtében ugyanis az indítvány alapjául szolgáló megismételt másodfokú eljárásban a bűnügyi költség viseléséről mindezekre figyelemmel kell az indítványozónak döntést hoznia.
- [55] 3.3. A jogszabályi háttér áttekintésekor két olyan szabályt azonosított az Alkotmánybíróság, amelyek lehetőséget biztosítanak az eljáró bírónak arra, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett követelménnyel összhangban álló döntést hozzon megismételt eljárásban a bűnügyi költség viseléséről. A Be. 574. § (3) és (5) bekezdései ugyanis olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek mérsékelhetővé teszik a megismételt eljárásban a terhelt oldalán felmerülő költségviselés terhét. Ezért az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy ezen két szabály elégséges garanciát nyújt-e a jogbiztonságból fakadó követelmények érvényesítésére.
- [56] A Be. 574. § (3) bekezdése azon bűnügyi költség vonatkozásában teszi lehetővé a terhelt mentesítését, amely nem a terhelt mulasztása folytán, szükségtelenül merült fel. Hasonló szabályt a régi Be. is tartalmazott a 338. § (2) bekezdésében. A kapcsolódó bírói gyakorlat értelmében szükségtelenül felmerült költségnek minősül mindaz a költség, amely indokolatlan „túlbizonyítás” következtében (Fővárosi Törvényszék B.1730/2015/93. számú büntetőügyben hozott határozata), vagy törvénytelenül beszerzett bizonyítékkal összefüggésben merült fel (Debreceni Ítéltábla Bf.536/2017/13. számú büntetőügyben hozott határozata). Szükségtelen továbbá az olyan költség, amelyet adminisztratív mulasztás idézett elő (például az, hogy a fogva lévő terheltet a tárgyalásra nem állították elő), vagy a bűnügyi költség azon része, ami annak az eredménye, hogy a kirendelő hatóság szükségtelenül széles körben határozta meg a szakértői vizsgálat terjedelmét (Fővárosi Törvényszék Bf. 10.594/2016/4. számú büntetőügyben hozott határozata).

- [57] Úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy ez a szabály nem képes a terheltet olyan helyzetbe hozni, amely a jogbiztonság követelményéből fakad. A megismételt eljárás során például a kirendelt védő eljárásával vagy a tanú ismételt megjelenésével összefüggésben felmerült költségek aligha tekinthetők szükségtelennek. Ennek következtében viselésük alól a fenti szabály alkalmazásával a terhelt a megismételt eljárásban nem mentesíthető.
- [58] A Be. 574. § (5) bekezdése méltányossági szabályt rögzít: a terhelt mentesítését méltányossági alapon teszi lehetővé a bűncselekmény tárgyi súlyához képest aránytalanul nagy bűnügyi költség egy részének megfizetése alól. Hasonlóan rendelkezett a régi Be. 338. § (4) bekezdése is. A törvény tehát a bíróság mérlegelésére bízta, hogy olyan esetekben, amikor a bűnügyi költség viselése aránytalan megterhelést jelent a terheltnek a rá kiszabott büntetéshez képest, ezt a terhet csökkentse. Mivel azonban a méltányosság gyakorlását a szabály a bíróság diszkréciójára bízta, az Alkotmánybíróság szerint ez a szabály sem garantálja, hogy a megismételt eljárásban a terhelt a hatóságok mulasztása vagy hibája következtében előállt költségek viselése alól mentesüljön.
- [59] Úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy a Be. 574. § (3) és (5) bekezdései együttesen sem képesek garantálni, hogy a büntetőeljárás megismételt eljárási szakaszában a jogbiztonságból fakadó követelményekkel összhangban álló döntés szülessen a bűnügyi költség viseléséről. Együttesen sem tartalmaznak ugyanis olyan előírást, amely alapján a bíróság köteles mentesíteni a terheltet minden olyan költség viselése alól, amely az eljárás megismétlése miatt állt elő.
- [60] 3.4. Az érdemi vizsgálatba bevont további rendelkezések áttekintése és értelmezése eredményeként az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy a szabályozás nem tartalmaz egyéb olyan elemet sem, amely alapján az indítványozó az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelménnyel összhangban rendelkezhet az előtte folyamatban lévő büntetőeljárásban a bűnügyi költség viseléséről.
- [61] Amennyiben ugyanis a terhelt felelősségét a bíróság a megismételt másodfokú eljárásában megállapítja, az elsőfokú és a másodfokú eljárásra irányadó általános szabályokat kell alkalmaznia. Azok értelmében nem mentesítheti a terheltet a költségek viselése alól azon az alapon, hogy a hatóságok mulasztásának vagy a hatóságok által elkövetet hibának, ezek között az eljárás megismétlésének a következményeit – az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadóan – nem lehet a terheltre róni. Ilyen következtetést az elsőfokú és a másodfokú eljárásra irányadó általános szabályozásból fogalmilag lehetetlen levonni.
- [62] Az indítványozó bíró a megismételt eljárás költségeinek a viselése alól a terheltet legfeljebb a Be. 574. § (3) és (5) bekezdései alapján mentesítheti. Ezen rendelkezések ugyanakkor – ahogyan azt az Alkotmánybíróság a fentiekben kifejtette – nem garantálják, hogy a terhelt a költségviselés alól a megismételt eljárásban a szükséges mértékben – vagyis az eljárás megismétléséből származó költségek tekintetében – minden esetben mentesüljön.
- [63] 4. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján összefoglalóan megállapította, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogállamiság követelményéből levezethető azon szabályozás igénye, amelynek értelmében a büntetőeljárás megismételt eljárási szakaszaiban a terhelt nem kötelezhető annak a bűnügyi költségnek a viselésére, amely annak folytán merült fel, hogy az eljárást meg kellett ismétetni. A szabályozás tartalma alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy ez a követelmény nem csupán a másodfokú megismételt eljárásban, hanem az elsőfokú eljárás megismétlése esetén is érvényesítendő.
- [64] Megállapította továbbá az Alkotmánybíróság azt is, hogy a szabályozás alaptörvény-ellenessége nem a Be. 631. §-ának a szabályozásából, hanem abból fakad, hogy a Be. a bűnügyi költség perbeli megállapítására vonatkozó, egybevetett és értelmezett szabályrendszere sem tartalmaz olyan garanciális jogszabályi rendelkezést, amely a bűnügyi költség viselésére a megismételt első- és másodfokú eljárásban irányadó szabályozást a jogállamiságból fakadó követelményekkel összhangba hozná.
- [65] Az Abtv. 46. § (1) bekezdése felhatalmazza az Alkotmánybíróságot, hogy ha a hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását állapítja meg, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére. A törvényhely (2) bekezdésének c) pontja alapján a jogalkotói feladat elmulasztásának minősül, ha a jogi szabályozás Alaptörvényből levezethető lényeges tartalma hiányos.
- [66] Az Alkotmánybíróság szerint a jelen eljárásban lehetőség van arra, hogy az Abtv. 46. §-ában biztosított jogköre alapján, a hatályos jog kíméletével járjon el. A szabályozás fent kifejtett hiányossága miatt úgy ítélte meg, hogy az Alaptörvénnyel való összhang helyreállítása nem a vitatott rendelkezés megsemmisítését, sokkal inkább

- a hatályos szöveg kiegészítését teszi szükségessé. Ilyen módon biztosíthatóvá válik, hogy a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát a bűnügyi költséggel összefüggésben az állam viselje.
- [67] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapította, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy a Be. megismételt eljárásra irányadó szabályaiban nem szabályozta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményeknek megfelelően a bűnügyi költség viselését.
- [68] Ezért az Alkotmánybíróság felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2019. szeptember hó 30. napjáig tegyen eleget.
- [69] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogalkotói mulasztás megállapításával és a jogalkotónak címzett felhívással megteremthető az összhang az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és a bűnügyi költség viselésére irányadó szabályozás között. Ezért az Alkotmánybíróság a törvényhely alaptörvény-ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése vonatkozásában elutasította.
- [70] Tekintettel arra, hogy az alkotmányossági vizsgálat eredményeként megállapította a szabályozás alaptörvény-ellenességét és annak orvoslására az Abtv. 46. § (1) bekezdése szerint jogkövetkezményt alkalmazott, az Alkotmánybíróság az indítványozó azon további érveinek a vizsgálatát, amelyek a B) cikk (1) bekezdéséből fakadó és normavilágosság körébe tartozó kritériumok sérelmére vonatkoztak, nem végezte el.
- [71] 5. Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2019. június 18.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine alkotmánybíró Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
Dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [72] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint az eljáró bíró akkor fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az egyedi ügy elbírálása során alaptörvény-ellenes jogszabályt kellene alkalmaznia. Nézetem szerint jelen ügyben ez a feltétel hiányzik, ezért a rendelkező részben foglalt elutasítás helyett a bírói kezdeményezés visszautasításának lett volna helye. Az indítványozó által alaptörvény-ellenesnek állított Be. 631. §-át az eljáró bíróság ugyanis semmiképpen nem alkalmazhatja, tekintettel annak egyértelműségére, hogy a Be. kifogásolt szabálya kizárólag a másodfokú és a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása során alkalma-

zandó. A bírói kezdeményezésre okot adó ügyben pedig megismételt másodfokú eljárás folyik, a bíróságnak ebben az eljárási szakaszban kell a bűnügyi költségek viseléséről döntenie.

Budapest, 2019. június 18.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1651/2018.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2019. évi 109. számában.

• • •